

Milánó, 2022. december 31.

Davide Prosperi, a CL Fraternitás elnökének üzenete az egész mozgalomnak XVI. Benedek pápa halála alkalmából.

A gyermeki óriás

*Mindannyian az ő teljességéből részesültünk,
kegyelmet kegyelemre halmozva.
Mert a törvényt Mózes közvetítette,
a kegyelem és az igazság azonban Jézus Krisztus által lett osztályrészünk.
Istent nem látta soha senki,
az Egyszülött Isten nyilatkoztatta ki,
aki az Atya ölén van.*

Kedves barátaim!

Szent János evangéliuma prológusának vége arra emlékeztet bennünket, hogy miből áll a kegyelem ajándéka, amelyet kaptunk: Kinyilatkoztatott nekünk Isten, a Lény, mindannak az eredete és célja, ami van, volt és lesz, mindennek az értelme, életünknek, örömünknek, fáradozásunknak, szenvedésünknek, szeretetünknek, sírásunknak, adakozásunknak, vágyakozásunknak, mindannak, ami betölti szegényes és mégis nagyszerű létünket. Ő, aki teremtett minket, eljött, hogy maradjon, és soha ne hagyjon magunkra a sötétben tapogatózva. Ő az ember társává tette magát, egy látszólag törekeny társasággá, olyan törekennyé és alázatossá, mint a jászolban fekvő csecsemő teste; mégis szilárd és elpusztíthatatlan, olyan szilárd, mint a sarokkő gránitja, amelyre az Egyház társasága épül: Jézus Krisztus, a testté lett Logosz – ahogy XVI. Benedek pápa, János evangélistát idézve, szerette őt nevezni.

Egy gyermek. De Isten egész Bölcsessége, Isten tekintete a világra, az emberre és a történelemre jelen van ebben a gyermekben. „Az igazi világosság, amely mindenkinek világosságot ad, eljött a világba.” Egy olyan világosság, amely nem a személy szabadságát elnyomva erőlteti ránk magát, hanem alázattal és bátorsággal egyaránt ajánlja magát minden ember szívének és értelmének vizsgálatára.

XVI. Benedekre emlékezve, a hit óriására egy olyan korban, amikor a hit látszólag teret veszít, legalábbis nyugati világunkban, éppen a szelíd alázatnak és az „Igaz Fény” bátor hirdetésének ez az egysége az, ami először is megragad és megmozgat bennünket. Valóban, annak az embernek a hangjában, aki olyan csendes, ugyanakkor kedves, alázatos és tekintélyes volt, mintha újra megtestesült volna a kereszténység varázsának paradoxona; egy olyan igehirdetés varázsának paradoxona, amely megvilágosít és megvilágít az Ő ésszerűségének egyszerű erejével,

amely vonz azáltal, hogy képes megfelelni az igazság, a szépség és a szeretet iránti igénynek, amely minden ember szívében lakozik. Mindenekelőtt az volt a feltűnő benne, hogy tisztán látta a hit és az élet közötti egyre növekvő szakadékot, amely a mai Nyugat szekularizált társadalmait jellemzi.

A II. Vatikáni Zsinat éveiben, majd az 1968-as válság idején prófétai éleslátással érzekelte a változás korszakának jeleit – Ferenc pápát idézve –, amelyek az elkövetkező években egyre nyilvánvalóbbá váltak: vagyis az átmenetet egy olyan világból, amelyben az Egyház hite a legtöbbször számára kötelező hivatkozási pont maradt, egy olyan világba, amelyben Krisztus a legtöbbször számára idegenné vált, és az Egyházat valami haszontalannak, ha nem is akadálynak tekintik az élet szükségleteinek kezelésében.

Ratzinger már papként, teológusként megértette, hogy az igazi kulturális kihívás, amelyet az egyre inkább tudományossá és pozitivistává váló modernitás jelent az Egyház számára, a hit és az értelem közötti kapcsolat szintjén rejlik. Lehet-e még joggal állítani, hogy a hit észszerű, egy olyan világban és korban, amelyben minden mást mond? Ratzinger kimeríthetetlen teológiai reflexiójával bátran állította, hogy a hit milyen hozzájárulást nyújt az értelem megfelelő használatához: „A hit egyik funkciója, és nem a legkevésbé lényeges funkciók között van, hogy megújulást kínál az értelemnek mint értelemnek, nem erőszakot alkalmazva ellene, nem elidegenedve tőle, hanem újból visszahozva önmagához. A hitnek ez a történelmi eszköze képes újból felszabadítani az értelmet mint olyat, hogy az, a hit által a helyes irányba terelve, magától lásson [...] Az ész hit nélkül nem tudja megújítani önmagát, de a hit ész nélkül nem válik emberivé.” A hitnek ez a történelmi eszköze az ész mint olyan. Ratzinger pápa pedig így jellemezte a hit mélységes ésszerűségét: „Hogyan lehet még mindig sikeres a hit? Azt mondanám, hogy azért, mert megfelel az emberi természetnek [...]. Az emberben van egy kiolthatatlan vágy a végtelen után. Egyik válasz sem elégséges, amit eddig próbáltak adni. Csak az az Isten, aki végessé tette magát, hogy végességünket összetörje és végtelenségének dimenziójába vezesse, képes arra, hogy eljöjjön, hogy kielégítse lényünk szükségleteit” (J. Ratzinger, "La fede e la teologia ai giorni nostri", in *Enciclopedia del cristianesimo*, De Agostini, Novara 1997, 30. o.; idézi A. Savorana, *The Life of Luigi Giussani*, McGill-Queen's University Press, Montreal 2018, 1009–1010. o.).

Egy olyan világban, amelyben Isten eltűnésével még az értelem és az e világ valóságának ízlése is egyre inkább kimerül, Joseph Ratzinger azzal szolgálta az Egyházat, hogy megmutatta mindenkinek, hogyan válik „a hit ismerete a valóság ismeretévé” (XVI. Benedek, *A Laikusok Pápai Tanácsának plenáris ülésén résztvevőkhöz intézett beszéd*, 2010. május 21.). Ratzinger pápa számára Jézus Krisztus Istene nem az élet ellensége, hanem olyan Isten, aki azáltal, hogy megnyitja az ember szemét Isten, önmaga és a világ dolgainak igazságára, lehetővé teszi számunkra, hogy százszorosan élvezzük az életet: „Nem félünk-e talán valamilyen módon mindannyian?” – mondta pápai szolgálatának kezdetén tartott emlékezetes szentbeszédében – „ha hagyjuk, hogy Krisztus teljesen belépjen az életünkbe, ha teljesen megnyitjuk magunkat előtte [...] talán [Ő] elvesz tőlünk valamit? Nem félünk-e talán attól, hogy feladunk valami jelentőset, valami egyedit, valami olyasmit, ami az életet oly széppé teszi? Nem kockáztatjuk-e azt, hogy végül megkisebbedve és szabadságunktól megfosztva végezzük? [...] Nem! Ha beengedjük Krisztust az életünkbe, semmit, semmit, abszolút semmit nem veszítünk el abból, ami az életet szabaddá, széppé és naggyá teszi. Nem! Csak ebben a barátságban nyílnak-szélesre az élet kapui. Csak ebben a barátságban tárul fel igazán az emberi lét nagy lehetősége. Csak ebben a barátságban tapasztaljuk meg a szépséget és a felszabadulást. [...] Ne féljete Krisztustól! Ő semmit sem vesz el, és mindent megad nektek.

Amikor odaadjuk magunkat neki, százszorosan kapjuk vissza. Igen, nyissátok, tárjátok szélesre az ajtókat Krisztus előtt – és megtaláljátok az igazi életet” (2005. április 24.).

Mennyi reményt ébresztett azokban, akik egyszerű szívvel hallgatták őt! Egész tanítását az a mély meggyőződés jellemezte, hogy a mai ember kérdéseire adekvát válasz, az Ige, amelyet minden szó összefoglal és amelyből minden szó áll, a názáreti Jézus teste. A Logosz testté válásában találkozunk az ember Isten igazi arcával, és ennek az Embernek a tekintetében látja visszatükröződni önmagának, a másoknak, mindennek az igazságát: „Kereszténynek lenni nem egy etikai döntés vagy egy magasztos eszme eredménye, hanem egy eseménnyel, egy személlyel való találkozás, amely új horizontot és döntő irányt ad az életnek” (Deus caritas est, 1). Joseph Ratzinger hasonló szavakkal jellemezte Giussani atya hozzájárulását a korabeli Egyház életéhez: „Nekem úgy tűnik, hogy Giussani atya számára az alapvető pont az, hogy a kereszténység nem egy tanítás, hanem egy esemény, egy találkozás egy személlyel, és ebből a találkozás eseményéből születik egy szeretet, egy barátság, egy kultúra, egy reakció és egy cselekvés a különböző kontextusokban” (J. Ratzinger, „Egy új kezdet, amely ajtókat nyit a jövő felé”, interjú, szerkesztette R. Fontolan, Tracce, 9/2004. szám).

Krisztus a mai ember számára egy másfajta emberiség tapasztalatával való találkozón keresztül teszi magát jelenvalóvá, vagyis a kereszttség által létrehozott „új teremtmény” (Szent Pál) által, az Egyház élő valóságában. Ez az az elem, amely az 1970-es évek elején az akkori Joseph Ratzinger bíborosnak feltűnt, amikor találkozott Giussani atyával és a mozgalommal: „Olaszországban találtuk meg Giussani atyát és az embereit. És [...] láttam, hogy a nagy marxista forradalom idején voltak mások (ebben az esetben főleg fiatal egyetemi hallgatók), akik megértették a keresztény forradalmat, és akik a marxista forradalomra [...] nem konzervativizmussal válaszoltak, hanem a keresztény hit friss és sokkal radikálisabb forradalmával” (Pontificium Consilium pro Laicis, I movimenti ecclesiali nella sollecitudine pastorale dei vescovi, LEV, Vatikánváros 2000, 224–225. o.; idézi A. Savorana, The Life of Luigi Giussani, id. mű, 1044. o.).

Így folytatta: „Fiatalokat láttam, akik tele voltak a hit iránti buzgalommal, egészen távol egy szklerotikus és fáradt katolicizmustól, és egyben mentes volt a „tiltakozás” mentalitásától is – amely mindent, ami a zsinat előtt volt, teljesen meghaladottnak tekintett –, hanem egy friss, mély, nyitott hitet láttam, amelyben benne volt a hívő lét öröme, az, hogy megtalálták Jézus Krisztust és az Ő Egyházát. Ott megértettem, hogy új kezdet van, egy valóban megújult hit, amely ajtókat nyit a jövő felé”. (J. Ratzinger, „Egy új kezdet, amely ajtókat nyit a jövő felé”, R. Fontolan által szerkesztett interjú, Tracce, 9/2004. szám). Néhány nappal lemondása előtt a Szent Károly Testvériség misszionáriusaihoz szólva XVI. Benedek ezt mondta Giussani atyáról: „Megismertem hitét, örömet, erejét, gondolatainak gazdagságát és hitének kreativitását. Így alakult ki egy igazi barátság” (XVI. Benedek, Beszéd a Borromeo Szent Károly Papi Testvériség közgyűlésének résztvevőikhez, 2013. február 6.).

Ezzel kapcsolatban számos anekdota idézhető fel a kettejük közötti barátságról – egy olyan barátságról, amely döntő hatással volt Giussani atya gondolkodására és nevelési javaslatára. Utóbbi többször szembesítette a Hittani Kongregáció akkori prefektusát, Ratzinger bíborost néhány merész formulával, amelyeket beszédeiben használt, hogy meggyőződjön ortodoxiájáról. Egyszer, az egyik ilyen találkozó során véletlenül szemüveget cseréltek. Giussani atya nem vette azonnal észre, de amikor erre felhívták a figyelmét, a válasza nagyjából ez volt: „Úgy tűnik, hogy ugyanúgy látjuk a dolgokat!” Giussani atyát mélyen megérintette Ratzinger egy kijelentése, amelyet kívülről

megtanított velünk: „A hit a szív engedelmessége annak a tanítási formának, amelyet ránk bíztak” (J. Ratzinger: A Katolikus Egyház Új Katekizmusát bemutató beszédéből, L'Osservatore Romano, 1993. január 20.; idézi: A. Savorana, Luigi Giussani élete, id. mű 1092. o.). Úgy érezte, hogy ez alapvető irányt fejez ki utunk számára: annak a karizmának engedelmeskedve élni, amelyet a Szentlélek adott Giussani atyának, vagyis az élő hitnek annak a vonzerővel és ésszerűséggel teli módjának, amellyel találkoztunk, és amely megváltoztatta életünket; de együtt az Egyház hitének tárgyilagosságával, amely Giussani atya karizmája által jutott el hozzánk.

Ratzinger bíboros szavai Giussani atya temetésén mondott homíliájában, amelyen ő maga kérte, hogy részt vehessen a Giussanihoz fűződő barátsága miatt, örökre emlékezetünkbe vésődnek: „amikor meglátták Jézust, a tanítványok örvendeztek.« A mai evangélium e szavai megmutatják nekünk kedves Giussani atya személyiségének és életének középpontját. Giussani atya egy olyan házban nőtt fel, amely – saját szavaival élve – kenyérben szegény, de zenében gazdag volt, így már a kezdetektől fogva megérintette, vagy jobban mondva megsebezte a szépség utáni vágy. Nem elégedett meg azonban bármilyen közönséges szépséggel, bármilyen banális szépséggel; inkább magát a Szépséget kereste, a végtelen Szépséget, és így találta meg Krisztust. Krisztusban megtalálta az igazi szépséget, az élet útját, az igazi örömet. [...] Giussani atya életének, szívének tekintetét mindig Krisztusra szegezte. Így értette meg, hogy a kereszténység nem intellektuális rendszer, nem dogmák gyűjteménye, nem moralizmus. A kereszténység ehelyett egy találkozás, egy szerelmi történet; egy esemény. [...] Giussani atya valóban nem arra vágyott, hogy az életet a maga kedvéért élje: ehelyett életet adott, és éppen ebben találta meg azt nemcsak saját maga, hanem oly sokan mások számára is. [...] Valóban sokak atyja lett, és azzal, hogy az embereket nem önmagához, hanem Krisztushoz vezette, valóban meghódította a szíveket, segített jobba tenni a világot, segített megnyitni a világ kapuit a mennyország felé” (idézi A. Savorana: Luigi Giussani élete, id. mű, 1167–1168. o.).

Engedjék meg, hogy ezt az üzenetet egy személyes visszaemlékezéssel zárjam. XVI. Benedek pápa valóban alapvető szerepet játszott hitem útján, különösen felnőtt életem legmeghatározóbb pillanataiban. Péter székébe való megválasztása nagy hatással volt rám. Az első pillanattól kezdve, és egyre inkább, ahogyan pontifikátusa kibontakozott, így érzékelttem őt: egy gyermeki óriás. Óriásnak intellektuális és lelki alkata, gondolkodásának mélysége miatt; gyermeknek, mert tekintetének őszinteségében, beszédmódjában, amelyek oly egyszerűek és közvetlenek voltak, a gyermeki szív ragyogott át. Amikor „néztük őt beszélni”, talán a tévé előtt, biztonságban éreztük magunkat. Sőt, úgy éreztük, hogy Krisztusnak mint az életet teljessé tevő Ideálnak való elköteleződésünk újjáéledt, mert neki megvolt az az ajándéka, hogy minden alkalommal tudta, hogyan helyezzen vissza minket Krisztus szépsége elé. Különösen emlékszem a pápai szolgálatának kezdetén mondott homíliájára, amelyet fentebb már idéztem. Emlékszem arra a melegségre, amely közvetlenül a homília végén hatolt belém, amikor elődje híres „Ne féljétek, nyissátok szélesre az ajtókat Krisztus előtt!” mondatát kommentálva így szólt: „És így mondom ma, nagy erővel és nagy meggyőződéssel, hosszú személyes élettapasztalat alapján, nektek, kedves fiatalok: Ne féljétek Krisztustól! Ő semmit sem vesz el tőletek, és Ő mindent megad nektek”. Azon a napon elhatároztam, hogy bármi történjék is velem az életben, követni fogom ezt az embert, bízni fogok benne. És mindig is ezt próbáltam tenni. Sőt, volt szerencsém többször személyesen is találkozni vele. Olyan intellektus, amely bárkit lenyűgözött volna, párosulva egy rendkívüli iróniával: békét, bizonyosságot, reményt sugárzott. Ahogy az evangéliumok mondják Jézusról, neki is megvolt az a tehetsége, hogy egyszerű szavakkal megvilágítsa a legmélyebb és legelérhetetlenebb titkokat. Így a Názáreti Jézusról szóló könyvei, bár tele vannak a legmélyebb elmélkedésekkel,

FRATERNITÀ DI
COMUNIONE E LIBERAZIONE

bárki számára olvashatók és érthetők. Az igazság az egyszerűké, nem a tanultaké. Segített alapvető döntéseket hozni az életemben, és az ő segítségével bizonyos pontokon biztosan más irányt vett volna az életem.

Ma szomorúak vagyunk és gyászolunk. Hiányozni fog nekünk az emeritus pápa csendes, mégis megnyugtató jelenléte. Másfelől viszont éppen az a fajta társaság, amelyben az elmúlt években tartott minket, elárul valamit arról, hogy miként lesz továbbra is hatékonyan jelen közöttünk: közbenjárásának erejével és tanításának fényével, amelyet mindig az Egyháznak szentelt. Kérjük Istent, hogy ez a fény ma is világítsa meg az Egyházat, még távozása után is.

Kedves Benedek pápa, támogasd felülről utunkat, az Egyház útját, kedves Ferenc pápánk útját és mindannyiunk útját. Kísérd Fraternalitásunk útját is arra a szentségre, amelyről tanúságot tettél nekünk, életedet adva szeretett Mesteredért, szolgálva Őt mindig, mint „alázatos munkás az Úr szőlőjében” (2005. április 19.).

Daide Prospero

Daide Prospero